

ment insuffisante (p. 99). Des remèdes efficaces furent employés : des instituts de formation intellectuelle se fondent. Les « moines » furent particulièrement actifs sous ce rapport au cours du treizième et quatorzième siècle. Les « *Studia generalia* » des frères, qui deviennent nombreux et sont bien dirigés, sont centralisés à Oxford et Cambridge. Les Augustins ont leur centre intellectuel plutôt à New York. Des religieux nombreux y furent sérieusement formés ; il n'est donc pas étonnant que plusieurs Anglais (quelques noms sont indiqués, pag. 120) trouvèrent une large audience près de la Curie des Papes d'Avignon.

De grandes disputes religieuses ne manquèrent pas à cette époque. Ces disputes regardaient, entre autres : le sens et la portée de la pauvreté apostolique ; le clergé séculier et les Ordres mendiants ; les droits réciproques de l'Etat et de l'Eglise ; la Prédestination et la grâce ; l'Immaculée Conception. Ce sont, au treizième siècle, surtout les frères Prêcheurs et Mineurs qui se montrent actifs sous ce rapport ; au siècle suivant, s'y ajoutent les Carmes et les Augustins.

Enfin, M. Pantin décrit la littérature « religieuse » de l'époque. En particulier : les lettres des pasteurs et traités de vie pastorale ; les livres de vie spirituelle et mystique ; successivement, les livres écrits en anglais et traduits en anglais : on constate que chez les mystiques dominent une tendre dévotion au Christ Jésus, une tendance à l'anti-intellectualisme et l'individualisme. Au quatorzième siècle, la valeur positive de la prédication est en hausse, grâce surtout aux efforts méthodiques des « frères ».

Ce bref aperçu du contenu de ce livre montre, espérons-le, suffisamment que M. Pantin a réuni ici très bien en synthèse des données glanées en beaucoup de sources, dont un bon nombre est indiqué avec soin. Sans aucun doute, une lumière abondante est projetée ici sur les conditions de vie de l'Eglise du quatorzième siècle en Angleterre.

J. B. VALVEKENS, O. Praem.

A. POMPEN, *Sint Victor van Xanten en zijn betekenis voor de geschiedenis van Nederland*. Roermond-Maaseik, J. J. Romen en Zonen, 1955. xx-230 blz. Prijs genaaïd : 200 B. fr.

Pater Aurelius Pompen, O. F. M., een Newman-kenner van naam, die tot voor kort als hoogleraar te Nijmegen engelse taal- en letterkunde doceerde, schonk ons met dit populair-wetenschappelijk werk méér, dan de titel te verstaan geeft. Het boek van Pater Pompen, dat uit 13 hoofdstukken bestaat, behandelt immers niet alléén de patroonheilige volgens de gegevens van de legende en de historie, doch geeft veel méér.

Zo is er bijvoorbeeld een kort hoofdstuk gewijd aan de historie van Xanten in de romeinse tijd en het probleem van de verschillende namen der stad. De twee hoofdstukken die handelen over de

historische Sint Victor van Xanten en de continuïteit van zijn verering, geven in feite in grote lijn de bouwgeschiedenis der kerk vanaf de 4e eeuw tot in het heden. De hoofdstukken 7-11 handelen over het in de Karolingische tijd gestichte kapittel van Sint Victor, en één daarvan speciaal over het aartsdiakonaat van Xanten.

De auteur begint zijn studie met een onderzoek omtrent de oorsprong van de naam Victor in de christelijke oudheid. Vanaf de tijd van Constantijn komt die zowel bij de christenen als bij de heidenen tot aanzien. De romeinse keizers gaan hem als cognomen voeren en vele soldaten-bloedgetuigen worden ermee getooid. Het veel voorkomen van de naam leidt gemakkelijk tot verwarring; zodoende wordt de H. Victor van Xanten ook in later eeuwen dikwijls met de H. Victor van Marseille verwisseld. Een H. Victor wordt ook in verband gebracht met het zogenaamd Thebaans legioen. Pater Pompen ontleedt de dubbele passio over deze soldaten-martelaren, die in 286 bij St.-Maurice in Zwitserland de dood moeten hebben gevonden. Men is dan echter nog ver van het gebied van Keulen en Xanten. De H. Gregorius van Tours vermeldt 't eerst 't gerucht dat er bij Xanten een Sint Victor zou begraven liggen, maar dat men diens graf niet wist. Via de Pseudo-Helinand en de Gulden Legende wordt deze Victor dan ingelijfd bij het Thebaans legioen. Hij krijgt z'n middeleeuwse passio en z'n sequentia, men vindt z'n relieken zogenaamd. Op 26 oktober 1933 vond men bij opgravingen in de dom van Xanten de skeletten van twee christelijke martelaren, die waarschijnlijk in 362 moeten zijn ter dood gebracht. Bij deze graven der twee heiligen, — « ad Sanctos » —, moet blijkens toen ontdekte gegevens reeds vanaf den beginne een bijzondere verering zijn ontstaan. De namen der twee martelaren heeft men niet kunnen vaststellen. Maar vanwege het door Gregorius van Tours vermelde gerucht en de ononderbroken verering, die blijkt uit de lange reeks gedachteniskapellen boven het graf, mag men in een van hen wel de echte Sint Victor van Xanten zien, die met het Thebaanse legioen niets uitstaande heeft gehad. In de twee laatste hoofdstukken van z'n boek gaat de auteur na, hoe Sint Victor op 10 oktober z'n kerkelijke viering kreeg, welke volksgebruiken met z'n feestdag samenhangen en bespreekt hij tenslotte een viertal nederlandse liederen op Sint Victor.

Daartussen ligt dan de geschiedenis van het aartsdiakonaat van Xanten en van het kapittel van Sint-Victor. Voor Noord-Limburg, het rijk van Nijmegen en het land van Maas en Waal is die van groot belang geweest. Niet minder dan 40 nederlandse parochies in genoemd gebied vielen immers onder het aartsdiakonaat van Xanten. In de kritieke tijd van de 16^e eeuw bleven al deze parochies katholiek, hetgeen erop wijst, dat het kapittel van Xanten zijn zielzorgtaak aldaar uitstekend moet vervuld hebben.

De orde der norbertijnen heeft met Xanten haar bijzondere contacten. De H. Norbertus was in 1115 kanunnik aan de Sint Victor en in 1128 consacreerde hij als aartsbisschop van Maagdenburg op-

nieuw de in 1109 afgebrande kerk. De abdijen van Berne en Mariënweerd en het norbertinessenklooster van St. Maria Magdalena te Nijmegen komen door goederentransacties in aanraking met het Sint Victorskapittel (blz. 145, 175, 174, 146).

Het boek van Pompen, dat voor een belangrijk gedeelte van het oosten van Nederland zeer veel nieuws brengt, steunt op een ruime documentatie en is in een vlotte en aangename stijl geschreven. De uitgebreide en zeer afwisseende stof heeft wel niet toegelaten om een strakke lijn te volgen. Dat de « Guldensporenslag » van Kortrijk naar Katwijk verhuisde (blz. 135) zal wel allereerst 't werk van de zetter zijn geweest ; 't geniepigheidje is daarna de corrector ontglipt. Als geheel is 't werk een grote aanwinst.

Alph. W. VAN DEN HURK, O. Praem.

Chr. M. VAN DORP, *Maagdelijkheid. Een pauselijke boodschap aan de katholieke Christenheid van de twintigste eeuw*. Roermond, J. J. Romen en Zonen, 1956, 12×19 cm., 128 blz. Pr.: 80 fr.

Paus Pius XII heeft de betekenis en de waarde van de maagdelijkheid voor onze tijd uitgedrukt in de encycliek « Sacra Virginitas ». Aan de hand van deze pauselijke boodschap heeft Schrijver de volledige inhoud van de katholieke leer over de maagdelijkheid geïllustreerd en toegankelijk gemaakt voor allen, die innig willen meeleven met de H. Kerk. Opeenvolgend handelt hij over het begrip, de vruchten en de plaats van de maagdelijkheid in de christelijke volmaaktheid. Vervolgens over de opbouw ervan en over de zorgen van de Paus voor het beleven van deze evangelische raad. Op de gepaste plaats citeert hij ook teksten uit de herderlijke brieven van het nederlandse episcopaat, die dit kostbaar geloofsgoed willen verzekeren. De priesters en de kloosterlingen, maar ook de gelovige leken die deze bladzijden lezen zullen een heldere kijk krijgen op deze schitterende deugd. Hij heeft er willen op wijzen dat deze gelofte veel verder reikt dan het persoonlijk leven, daar ze de mens toewijdt aan en in dienst stelt van God en van geheel de H. Kerk. Juist hierdoor worden vele opwerpingen van onze tijd weerlegd, en vele misopvattingen recht gezet. Men begrijpt dan welke onmisbare waarde de maagdelijkheid inneemt in het leven van Gods Kerk. Het ware te wensen dat dit werkje door velen ter hand worde genomen en ter lezing aanbevolen: het zou de eerbied en de liefde voor deze evangelische raad doen groeien en vrucht dragen.

Voor lezers die in de terminologie niet thuis zijn werd een korte woordverklaring aan het boek toegevoegd.

D. DE CLERCK, O. Praem.
